

Kommittén för teknologisk innovation och etik
N 2018:04

Policyutvecklande förslag

Regeringsuppdrag om att inrätta en gemensam arbetsgrupp för kunskapsuppbyggnad om - och utveckling av - arbets sätt kring tillståndsprocesser för vätgasprojekt.

Sammanfattning

Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) föreslår att regeringen beslutar om ett myndighetsgemensamt uppdrag om att inrätta en gemensam arbetsgrupp för kunskapsuppbyggnad om – och utveckling av – arbets sätt kring tillståndsprocesser för vätgasprojekt (produktion, distribution, lagring och användning av vätgas, elektrobränslen och ammoniak).

Uppdraget föreslås lämnas till Energimyndigheten, Länsstyrelserna i Norrbotten och Västra Götalands län, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Myndighet för samhällsskydd och beredskap, Energimarknadsinspektionen samt Lantmäteriet.

Även någon av landets mark- och miljödomstolar samt Domstolsverket föreslås medverka i de delar som inkluderar kunskapsuppbyggnad, utvecklade arbets sätt och praxisdiskussioner utifrån typärenden.

För att utforma och samordna arbetet föreslås att en särskild utredare, i form av en nationell samordnare, uppdras att vara sammankallande för den gemensamma arbetsgruppen. Den nationella samordnaren ska även främja kompetensdelning mellan myndigheter samt underlätta hanteringen av tvärgående frågor och bidra till att klarlägga framkomliga och ansvarsfulla vägar för nya vätgasprojekt.

I arbetet ska den nationella samordnaren och de utpekade myndigheterna säkerställa att dialog förs och samverkan sker med övriga berörda myndigheter, kommuner och regioner samt med representanter från näringslivet.

Arbetet ska bedrivas under minst tre år och årligen rapporteras. I rapporteringen ska myndigheterna redovisa hur arbetet har genomförts och vilka förändrade arbets sätt som har testats, samt i förekommande fall rapportera identifierade behov av ändrade regler.

1. Föreslaget uppdrag

Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) föreslår att regeringen beslutar om ett myndighetsuppdrag om att inrätta en gemensam arbetsgrupp för kunskapsuppbyggnad om – och utveckling av – arbetssätt kring tillståndsprocesser för vätgasprojekt (produktion, distribution, lagring och användning av vätgas, elektrobränslen och ammoniak). Komets förslag syftar till att utarbeta en effektiv och rättssäker tillståndsprocess som bidrar till en ansvarsfull utveckling.

Uppdraget föreslås lämnas till Energimyndigheten, Länsstyrelserna i Norrbotten och Västra Götalands län, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Myndighet för samhällsskydd och beredskap, Energimarknadsinspektionen samt Lantmäteriet. I det följande används ordet *myndigheterna* för samtliga. Även någon av landets mark- och miljödomstolar samt Domstolsverket föreslås medverka i de delar som inkluderar kunskapsuppbyggnad, utvecklade arbetssätt och praxisdiskussioner utifrån typärenden.

Utveckling inom vätgasområdet går snabbt. Det kan vid behov vara aktuellt att utvidga antalet medverkande länsstyrelser eller inkludera en eller flera kommuner i den gemensamma arbetsgruppen, vilket kan komma att föranleda korrigeringar av det föreslagna finansieringsförslaget.

För att utforma och samordna arbetet föreslås att en särskild utredare, i rollen som nationell samordnare, uppdras att vara sammankallande för den gemensamma arbetsgruppen. Den nationella samordnaren ska även främja kompetensdelning mellan myndigheter samt underlätta hanteringen av tvärgående frågor och bidra till att klarlägga framkomliga och ansvarfulla vägar för nya vätgasprojekt. Samordnaren föreslås även vid behov facilitera myndigheternas samverkan med det privata näringslivet. Samordnaren, och ett till samordnaren hörande kansli, bör utses av regeringen.

Det är av vikt att någon av landets mark- och miljödomstolar medverkar i den första delen av det uppdraget som avser kunskapsuppbyggnad och praxisdiskussioner utifrån typärenden. Komet ger nedan tre förslag som kan övervägas för att möjliggöra en sådan domstolsmedverkan:

1. Mark- och miljödomstolarna bjuds in att delta och får själva besluta om sin medverkan, eller att
2. regeringen beslutar om mark- och miljödomstolarnas deltagande genom en särskild förordning om försöksverksamhet, i likhet med den

förordning som togs fram för *försöksverksamhet med snabbförfarande i brottmål*,¹ eller att

3. eventuell alternativ form för mark- och miljödomstolarnas deltagande i det föreslagna uppdraget identifieras och fastslås i samband med Regeringskansliets beredning av detta förslag.

Förslaget består av två delar, dels en gemensam arbetsgrupp för kunskapsuppbyggnad, dels en eventuell tillståndspilot.

Del 1. Gemensam arbetsgrupp för kunskapsuppbyggnad och arbetsätt

Komet föreslår att en gemensam arbetsgrupp inrättas för kunskapsuppbyggnad om – och utveckling av – arbetsätt kring tillståndsprocesser för vätgasprojekt (produktion, distribution, lagring och användning av vätgas, elektrobränslen och ammoniak). Arbetet omfattar åtgärder som syftar till att förbereda medarbetare inom berörda myndigheter inför kommande hantering av ärenden som rör tillstånd kring vätgas.

Med gemensam arbetsgrupp avses en grupp personer som är anställda av respektive myndighet men som i detta sammanhang delar sin kompetens i gruppen genom att lägga arbetstid i det gemensamma arbetet. Arbetsgruppen ska utgöra ett nav för samutnyttjande av kompetenser inom vätgasområdet samtidigt som kunskapen stärks och breddas i respektive myndighet.

I denna del ingår också att inom ramen för befintliga regelverk utveckla arbetsätten med syfte att stödja och upprätthålla en rättssäker och effektiv tillståndsprocess inom ett delvis nytt och oprövat område. Det myndighetsgemensamma arbetet ska stärka myndigheternas kunskap om vätgasprojekt samtidigt som kunskapsdelning och samarbeten mellan berörda myndigheter etableras och fördjupas.

Del 2. Tillståndspilot

I det myndighetsgemensamma uppdraget ingår även att testa de utvecklade arbetsätten inom ramen för en eventuell tillståndspilot, förutsatt att det under uppdragstiden inkommer ärenden som rör fossilfria vätgasprojekt (produktion, lagring, distribution och användning av vätgas, elektrobränslen och ammoniak).

¹ Försöksverksamheten bygger på ett regeringsuppdrag, en tidsbegränsad försöksförordning (SFS 2017:1028) och en tidsbegränsad lag om försök med det nya delgivningssättet tillgänglighetsdelgivning (SFS 2018:160). Grunden för försöksverksamheten är förändrade arbetsmetoder och en ökad samverkan.

Med arbete i tillståndspilot avses ett utforskande arbete som utvecklar arbets-sätten samtidigt som ett fåtal ärenden handläggs. På så sätt kan berörda myndigheter hitta former för utvecklat samarbete samtidigt som de testar nya arbetsmetoder och handlägger till myndigheterna inkomna ärenden. Genom att utveckla arbetsätten samtidigt som utvalda ärenden handläggs kan möjligheter för tidsbesparing både identifieras och verkställas. Förbättringar i arbetsätt kan även löpande införas i ordinarie arbete.

Om det under uppdragstiden inkommer fler tillståndsärenden än vad som är möjligt att hantera inom ramen för en tillståndspilot föreslår Komet att myndig-heterna ges möjlighet att välja ut tre till fem ärenden som är lämpliga att hantera i piloten. I valet av ärenden bör, med beaktande av 12 kap. 2 § regeringsformen, följande urvalskriterier gälla:

- Ärendena ska ha potential att bidra till de globala målen för hållbar ut-veckling med särskilt fokus på konkret nytta för klimatomställningen och näringslivets konkurrenskraft. Därav formuleringen fossilfria vätgasprojekt.
- Utvalda ärenden ska vara representativa på så sätt att de kan bidra till ett brett lärande för att hantera olika typer av vätgasprojekt för produktion, distribution, lagring eller användning.

För att säkerställa en bred samhällsnytta, som har potential att gagna lokal och regional utveckling, ska val av ärenden ske efter samråd med inledningsvis nämnda myndigheter för samverkan (se under avsnitt Föreslaget uppdrag), berörda kommuner, regioner och länsstyrelser samt med regeringens sam-ordnare för frågor om samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten².

Närmare om förslagets båda delar

Uppdragets omfattning och inriktning bör innefatta att:

1. Utforma arbetsätt och processer som innebär en parallell och koord-inerad hantering av de tillstånd och rättigheter som behövs för att be-driva arbete med vätgasprojekt. Myndigheterna ska sträva efter ett samordnat beslutsförfarande och undersöka om och i vilka samman-hang de respektive myndigheternas beslut kan utgå från samma ansök-ningshandlingar. I arbetet ska myndigheterna särskilt beakta att arbets-sätten ska underlätta hantering av sammankopplade ärenden. Med detta

² [Uppdrag till samordnare för frågor om samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten - Regeringen.se](#)

avses ärenden och projekt där en verksamhetsutövare är beroende av utfallet av en eller flera andra verksamhetsutövares tillståndsärenden.

2. Bygga upp kunskap kring vätgasprojekt och se över vilka arbetssätt som kan tillämpas för att hantera befintliga regelverks krav på tillstånd i samband med tidiga vätgasprojekt. Om vätgasrelaterade ansökningar inkommer under projekttiden föreslås dessa hanteras inom ramen för del 2 av uppdraget som utgör en tillståndspilot.
3. Belysa var flaskhalsar i tillståndsprocesserna, kopplat till hela värdekedjan för vätgas, riskerar att uppstå och vilka åtgärder som kan vidtas för att minimera dessa.
4. I de fall behov av anpassningar av berörda regelverk identifieras ska regeringen uppmärksammas, och behoven ska beskrivas på ett sådant sätt att det underlättar nödvändiga lagstiftningsärenden, till exempel att utforma utredningsdirektiv eller andra uppdragsbeskrivningar.
5. Bevaka och dra lärdomar från andra länders arbete inom området samt säkerställa kunskapsutbyte och samverkan med det standardiseringsarbete som sker, särskilt med Rådet för innovativ och klimatfokuserad standardisering som leds av Kommerskollegiums generaldirektör.³
6. Skapa samhällsdialog som belyser olika intressen och bidrar till att en ansvarsfull utveckling tryggas. I arbetet ingår också att på olika sätt sprida kunskap i frågor som rör uppdraget.

Arbetet bör ske i samverkan med Försvarmakten, Svenska kraftnät, Kemikalieinspektionen, Trafikverket, Transportstyrelsen, Elsäkerhetsverket samt Sveriges geologiska undersökning (SGU). I arbetet ska den nationella samordnaren och myndigheterna dessutom säkerställa att dialog förs och samverkan sker med berörda kommuner och regioner samt med representanter från näringslivet.

Myndigheterna och den nationella samordnaren ska i sitt arbete säkerställa att samråd hålls med företrädare för andra relevanta pågående myndighetsuppdrag och offentliga utredningar, inklusive uppdraget till Länsstyrelsen i Västerbotten

³ Regeringens beslut den 26 augusti 2021 om uppdrag att inrätta ett rådgivande organ för att främja i innovativ och klimatfokuserad standardisering (N2021/02244)

om att samordna länsstyrelsernas arbete att utveckla metoder och samverkansformer för samråd om projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan.⁴

Myndigheterna och den nationella samordnaren ska även säkerställa att samverkan och kunskapsöverföring sker med det myndighetsgemensamma projektet *Kortare ledtider för elnätutbyggnad*, som leds av Energimarknadsinspektionen. Det projektet pågår till den 1 maj 2023 och utgår från ett regeringsuppdrag om att utveckla och testa nya arbetssätt för att bättre koordinera hanteringen av de tillstånd och rättigheter som krävs för att bygga ut eller förstärka det svenska elnätet.⁵

Resultat från Miljöprövningsutredningen (M 2020:06) och Klimaträttsutredningen (M 2019:05) bör i relevanta delar beaktas i arbetet.

Arbetet bedrivs lämpligen inom ramen för ett så kallat regulatoriskt växthus där både tillståndsgivande myndigheter och sökanden medverkar.⁶ En dialog i ett sådant växthus ger förutsättningar till en ömsesidig förståelse för tillståndsprocessen och dess utvecklingsmöjligheter.⁷ I övrigt deltar de sökande på sedvanligt sätt i processen. Avseende metodstöd för sådan regulatorisk testverksamhet bör samordnaren undersöka behov och möjligheter till samverkan och kunskapsutbyte med Verket för innovationssystem (Vinnova).

Arbetet föreslås bedrivas under minst tre år samt årligen rapporteras. I rapporteringen ska den nationella samordnaren och myndigheterna redovisa hur arbetet har genomförts samt i förekommande fall rapportera identifierade behov av ändrade regler.

Finansieringsförslag

Myndigheternas deltagande i arbetet innebär extra uppgifter som inte kan anses ingå i den löpande verksamhetsutvecklingen eller ärendehandläggningen. Myndigheterna bör långsiktigt ges möjlighet att säkerställa kompetens inom den

⁴ Regeringens beslut den 2 september 2021 om uppdrag att utveckla metoder och samverkansformer för samråd om projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan (N2021/02286).

⁵ Regeringens beslut den 9 september 2021 om uppdrag att utveckla arbetssätt och parallella processer för kortare ledtider för elnätutbyggnad (I2021/02334 och I2021/01110).

⁶ Med försök i regulatoriskt växthus avses försök, begränsade i tid och rum, där regelverk utvecklas eller anpassas samtidigt som nya produkter, tekniker, tjänster, processer, arbetssätt eller affärsmodeller testas i en verklig miljö. Det kan också handla om att öka kunskapen om hur befintliga regelverk relaterar till en situation som har förändrats till följd av exempelvis teknikutveckling. Inom ramen för ett regulatoriskt växthus kan undantag från vissa regelverk ges eller särskilt anpassade regler tillämpas. Genom att bedriva försök i ett regulatoriskt växthus är ett av målen att höja kunskapsnivån hos den som beslutar om regelverken. Detta genom att ge möjlighet att testa en ny lösning tillsammans med dem som i framtiden kommer att vara användare.

⁷ Försök! – Rapport med förslag till regeringen ([Kommet beskriver 2020:23 Försök!](#))

ordinarie verksamheten. För att möjliggöra en initial och snabb kunskapsuppbyggnad och utveckling av arbetssätten krävs dock utökade resurser. Det föreslagna uppdraget föreslås därför komma med en utökad finansiering.

Sammantaget bedöms behovet av utökad finansiering uppgå till 15 000 000 kr per år, varav kostnaden för den nationella samordnaren med tillhörande kansli beräknas uppgå till 5 000 000 kr. Kostnaden för Länsstyrelsen i Norrbottens län beräknas till 2 000 000 kr samt för Länsstyrelsen i Västra Götaland, Energimyndigheten och Energimarknadsinspektionen till 1 500 000 kr vardera. Resterade 3 500 000 kr beräknas för övriga myndigheters medverkan samt för i projektplan fastställda projektkostnader.

Finansiering av uppdraget kan förslagsvis belasta anslag under utgiftsområde 21 Energi, anslag 1:7 Energiteknik eller 1:10 Energi och klimatomställning på lokal och regional nivå. Alternativt kan lämplig anslagspost under utgiftsområde 19 Regional utveckling övervägas.

EU-kommissionen har i meddelandet REPowerEU signalerat att de avser att föreslå åtgärder som ökar EU:s konkurrenskraft och åtgärdar strategiska beroenden.⁸ Detta kan omfatta kanalisering av EU-finansiering till nästa generations teknik, mobilisering av InvestEU eller stöd från medlemsstaterna. Med detta i beaktande kan nya alternativa finansieringsvägar möjliggöras antingen i samband med EU-kommissionens kommande förslag eller i regeringens kommande åtgärder med anledning av meddelandet REPowerEU.

Skälen för förslaget

Vätgas har potential att bidra till klimatomställningen

Sveriges energisystem är i omvandling. Riksdagens mål är tydliga. Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. I Sverige kvarstår stora fossila utsläpp inom främst industrin och transportsektorn.⁹

⁸ Kommissionens meddelande till Europaparlamentet, rådet, europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén - REPowerEU: Gemensamma europeiska åtgärder för säkrare och hållbarare energi till ett mer överkomligt pris, 2021/22:FPM74

⁹ [Det klimatpolitiska ramverket - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491090/1/20220801)

Vätgas, elektrobränslen och ammoniak kan användas som råvara, bränsle och energibärare i en bredd av tillämpningar. Fossilfri vätgas¹⁰ kan utgöra del av lösningen för minskade koldioxidutsläpp i världen, liksom i Sverige och Norden.

Argumenten för att accelerera energiomställningen har blivit starkare och tydligare till följd av Rysslands invasion av Ukraina. I EU-kommissionens meddelande REPowerEU föreslås bland annat att medlemsstaterna snabbare ska minska beroendet av fossila bränslen genom energieffektivisering, förnybar energi, elektrifiering i industrin och snabbare tillståndsprocesser.

Det finns intresse för investeringar i vätgasprojekt och flera initiativ är på gång i Sverige.¹¹ Exempelvis utvecklas inom järn- och stålproduktion teknik för direktreduktion av järnmalm via fossilfri vätgas, och inom raffinaderi och kemisk industri finns planer att öka biobränsleproduktionen med hjälp av fossilfri vätgas. Inom transportsektorn sker investeringar i utvecklingen av vätgasdrivna lastbilar, godståg, fartyg och flygmotorer. Utöver det planeras storskaliga produktionsanläggningar för elektrobränslen. Ett mer strategiskt och proaktivt agerande hos offentliga aktörer, för att svara mot detta ökande intresse, kan både stödja näringslivets klimatomställning och stärka svensk konkurrenskraft.¹²

Det pågår och har genomförts flera olika initiativ av regeringen för att möjliggöra och påskynda Sveriges klimatomställning. Komets förslag om ett uppdrag att inrätta en gemensam arbetsgrupp för kunskapsuppbyggnad om – och utformning av – tillståndsprocesser kopplat till vätgasprojekt utgår från resultat av, och kan ses som ett komplement till, dessa initiativ exemplifierade nedan.

- Regeringen beslutade i december 2020 att ge en samordnare i uppdrag att för regeringens räkning främja koordineringen av arbetet med insatser av betydelse för större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbottens och Västerbottens län.¹³ Flera av dessa inkluderar en ökad användning av vätgas.
- Regeringen lade i februari 2022 fram en nationell strategi för elektrifiering. Strategin ska bidra till att skapa förutsättningar för en snabb,

¹⁰ Vätgas produceras genom elektrolys, reformering eller förgasning. Vid elektrolys spjälkas vatten upp i sina beståndsdelar (väte och syre) genom tillförsel av el. Reformering innebär att naturgas eller biogas omvandlas till vätgas när het vattenånga blandas med gas. Vid förgasning omvandlas fast material till gas under högt tryck och hög temperatur. Tillgång till fossilfri energi är en förutsättning för att vätgasen ska kunna bidra till klimatomställningen.

¹¹ Bland annat listar Fossilfritt Sverige i publikationen *Strategi för fossilfri konkurrenskraft – vätgas åtta större industriprojekt* som var annonserade år 2020.

¹² Förslag till Sveriges nationella strategi för vätgas, elektrobränslen och ammoniak. Statens energimyndighet, ER 2021:34

¹³ Regeringsuppdrag. Uppdrag till samordnare för frågor om samhällsomställning vid större företagsetableringar och företagsexpansioner i Norrbotten och Västerbotten. Diarienummer: N2020/03132.

ökad och samhällsekonomiskt effektiv elektrifiering. I strategin lyfts fossilfri vätgas som avgörande för industrins klimatomställning.

- Regeringens samverkansprogram för näringslivets klimatomställning¹⁴ har identifierat sju prioriterade områden genom inspel från exempelvis Fossilfritt Sveriges färdplaner, Klimatpolitiska rådet och den klimatpolitiska handlingsplanen, samt diskussioner med myndigheter. Dessa prioriterade områden inkluderar bland annat policyarbete och miljötillståndsprövning. Därtill har vikten av att se till hela värdekedjor belysts genom insatser kopplat till byggmaterial, betong, stål, mineral och livsmedelsproduktion.

Nya användningsområden för vätgas leder till förändrade kunskapsbehov

Vätgas har under längre tid använts inom vissa industrier, till exempel inom raffinaderi, processindustri och kärnkraft. Intresset för vätgas ökar nu snabbt i samhället och ytterligare användningsområdena väntas tillkomma. Framtida produktion och användning av vätgas kommer att kräva utvecklad och förändrad hantering, lagring och distribution, samt annan infrastruktur än den i dagsläget existerande.

Enligt Energimyndighetens förslag till strategi för vätgas finns det bland annat behov av att utveckla befintliga och nya standarder, regelverk och tillståndsprocesser.¹⁵ Denna utveckling bör innefatta samtliga led i en komplett värdekedja för fossilfri vätgas. I förslaget till strategi påtalas att fossilfri vätgas är ett nytt och delvis okänt område för många aktörer. Det innebär att det finns ett kunskapsbehov inom området hos både offentliga aktörer - som utför analyser, hanterar stöd samt utfärdar tillstånd och riktlinjer - och hos privata aktörer som ser affärsmöjligheter. Behovet inbegriper kunskap om teknik, regelverk, säkerhet och ekonomi, samt hur vätgas kan integreras i energisystemet och användas i industriella processer. Vätgasområdet är således tvärsektorielt till sin natur och det finns behov av att stärka kompetensen på nationell, regional och lokal nivå.

Mot denna bakgrund är det angeläget att stärka myndigheters och övriga aktörers förmåga att hantera kommande tillståndsärenden. Efter samtal med berörda myndigheter konstaterar Komet att det brådskar eftersom vätgasrelaterade ansökningar förväntas öka inom kort. Komet ser dock att det fortfarande finns goda möjligheter för regeringen att verka proaktivt genom att

¹⁴ www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-strategiska-samverkansprogram/

¹⁵ Förslag till Sveriges nationella strategi för vätgas, elektrobränslen och ammoniak. Statens energimyndighet, ER 2021:34

skapa ökade förutsättningar att bygga upp nödvändig kompetens hos berörda myndigheter.

Komets förslag om en gemensam arbetsgrupp för kunskapsuppbyggnad inom vätgasområdet innebär att ett nytt myndighetsövergripande arbetssätt för kompetensdelning testas. Syftet är att samla gemensamma resurser och tillsammans bygga upp nödvändig kompetens, med syfte att säkerställa effektiva och rätts-säkra tillståndsprocesser, som bidrar till en ansvarsfull utveckling i hela landet. Det är av vikt att kunskapen och resurserna finns både på regional och nationell nivå.

Den nationella samordnaren kan vid behov i ett senare skede, genom tilläggsdirektiv och förstärkning av juridiska resurser i kansliet, uppdras att även utreda nya eller ändrade regler inom vätgasområdet. Genom att kunskap i området redan byggts upp kan starttiden för ett sådant uppdrag kortas ned.

Behov av ökad förmåga att hantera sammankopplade tillståndsärenden

Ny teknik och nya affärsmodeller innebär allt oftare att olika verksamhetsutövare kopplar samman verksamheterna för att använda varandras sidoflöden eller restprodukter. Genomförbarheten för en enskild verksamhetsutövares projekt och lönsamhet kan vara helt beroende av att andra verksamhetsutövare kan genomföra sina projekt, eftersom de alla utgör vitala delar av samma värdekedja. Detta ställer nya krav på att tillståndsprocesserna på ett effektivt sätt kan hantera flera olika men sammanlänkade tillståndsansökningar, som hanteras av både förvaltningsmyndigheter och domstolar samt som aktualiserar olika regelverk.

Vätgas utgör ett exempel på ovan nämnda resonemang där verksamheter behöver kopplas ihop och integreras. För att åstadkomma resurseffektiva och ekonomiskt lönsamma vätgasprojekt krävs nämligen att sidoflöden kan nyttjas och att vätgasen blir en integrerad del av energisystemet. Det kan handla om att nyttiggöra restvärme eller bidra med tjänster för flexibilitet på elmarknaden. För att ställa om användningen från fossila energikällor till fossilfri vätgas i stor skala, krävs utöver av anläggningar för att både producera, lagra och överföra vätgas även ökade vattenuttag, elproduktionsanläggningar och ett ändamålsenligt elnät. Detta medför att flera olika myndigheter och verksamhetsutövare kommer att vara involverade i samma vätgasprojekt.

Vätgasprojekten kommer därmed att medföra behov av ett sektorsövergripande arbete. Ett proaktivt och sektorövergripande arbete, i varje steg av värdekedjan kring vätgasprojekt och relaterade tillståndsprocesser, kan öka kunskapen om

och effektiviteten i hanteringen av kommande tillståndsärenden. Genom ökad kompetens hos myndigheterna samt ett gemensamt arbete kring skapandet av effektiva tillståndsprocesser (baserat på förvaltningslagen och kompletterande regler i specialförfattningar) är det Komets uppfattning att föreslaget projekt även kommer att bidra till ökad rättssäkerhet.

Behov av ökad myndighetssamverkan för utvecklade arbetssätt

I hanteringen av tillstånd för nya vätgasprojekt ingår flera moment. Nya vätgasprojekt kommer att omfattas av prövning enligt miljöbalken. Miljöfarlig verksamhet är all användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan medföra störningar för människors hälsa eller miljön. Miljöfarlig verksamhet ska anmälas till kommunen eller tillståndsprövas av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation eller av mark- och miljödomstolarna.¹⁶ Även vattenuttag kräver tillstånd från mark- och miljödomstol.

Det kommer även ställas krav på samråd, länsstyrelsebeslut, tillstånd från mark och miljödomstol, lantmäteriförrättning samt i vissa fall koncession via Energi marknadsinspektionen. Även kommunala prövningar och tillstånd behövs till exempel för bygglov, hantering av brandfarliga och explosiva varor samt vissa tillstånd för miljöfarlig verksamhet. När det gäller brandfarliga och explosiva varor har Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) bland annat i uppdrag att ge stöd och råd, upprätta regler och rutiner samt hjälpa samhället att planera för trygghet och säkerhet.

Det är av vikt att någon av landets mark- och miljödomstolar och Domstolsverket medverkar i utvecklingsarbetet. Domstolarnas deltagande i det föreslagna myndighetsuppdraget bör begränsas till de delar som handlar om utformning av effektiva arbetssätt och kunskapsuppbyggnad inom området. Domstolarnas arbete omfattar således inte hur ärendespecifika frågor ska bedömas i handläggningen av enskilda ärenden.

Behov av ökad proaktivitet och användning av försök som arbetsmetod

Flera initiativ pågår i Sverige inom områden som relaterar till vätgas, till exempel koldioxidfria tillverkningsprocesser, elektrifiering och cirkulära materialflöden. För att skapa en innovativ förvaltning behövs dynamiska arbetssätt. En ökad takt för en grön omställning kräver att arbetssätten inom offentlig förvaltning ses över och utvecklas samtidigt som nya tekniska lösningar introduceras på ett ansvarsfullt sätt.

¹⁶ Miljöprövningsförfordningen SFS 2013:251

För att skapa en hållbar omställning krävs ny kunskap och innovation i varje del av samhället. Komet menar att försök som arbetsmetod kan bidra i detta arbete genom att nya lösningar och arbetssätt kan testas i mindre skala och på ett strukturerat sätt. Detta skapar i sin tur möjlighet till systematisk utvärdering i syfte att höja kunskapen både inom och utom den egna organisationen. Användning av försök som arbetsmetod kan bidra till att både nytta och problem med nya lösningar kan synliggöras och hanteras innan de nya lösningarna tas i bruk mer storskaligt. Om en ny lösning, metod eller ett nytt handlingsätt inte fungerar är detta ett resultat i sig självt.

Komet lämnade år 2020 ett förslag till regeringen om att utarbeta en strategi och en därtill knuten handlingsplan som främjar en ökad användning av försök i hela landet.¹⁷ Den föreslagna strategin om försök inkluderar bland annat förslag om försök i regulatoriska växthus där stegvis utveckling av tillståndsprocesser och regelverk kan genomföras samtidigt som nya arbetssätt och ny teknik prövas. Komets förslag om att utforma och genomföra ett försök i syfte att utveckla och testa nya arbetssätt för att hantera de tillstånd som behövs för nya vätgasprojekt ska ses som ett komplement och konkretisering av dessa förslag.

Det föreslagna uppdraget ska resultera i en lärandeprocess och metod som bidrar till höjd kunskap och stärkt förmåga hos såväl myndigheter som hos verksamhetsutövare.

Arbetet förutses bidra till de av riksdagen beslutade transportpolitiska, näringspolitiska, energipolitiska målen och klimatmålen.

¹⁷ Försök! – Rapport med förslag till regeringen ([Komet beskriver 2020:23 Försök!](#))